

הלכה – בין חוק לחיים

חתן פטור מקריאת שמע בלילה
הראשון עד מוצאי שבת, אם לא
עשה מעשה.
מעשה ברבן גמליאל שקרא
בלילה הראשון שנשא.
אמרו לו תלמידיו, לא למדתנו,
רבנו, שחתן פטור מקריאת שמע
בלילה הראשון.
אמר להם, איני שומע לכם לבטל
ממני מלכות שמים אפלו שעה
אחת:

ברכות ב, ה

תלמידי רבן גמליאל למדו מרבם שחתן פטור מקריאת שמע בליל כלולותיו, ולכן ציפו שינהג
על פי אותו הדין. ברם להפתעתם, קרא רבם קריאת שמע בלילה הראשון של נישואיו.
הפתעה דומה חוזרת בשתי המשניות הבאות, העוסקות גם הן ברבן גמליאל:

בין בלילה הראשון שמתה אשתו.
אמרו לו תלמידיו, לא למדתנו, רבנו, שאבל אסור להחין.
אמר להם, איני כשאר כל אדם, אסטניס אני.

ברכות ב, ו

וכשמת טבי עבדו, קבל עליו תנחומין.
אמרו לו תלמידיו, לא למדתנו, רבנו, שאין מקבלין תנחומין על העבדים.
אמר להם, אין טבי עבדי כשאר כל העבדים, כשר היה.

שם, ב, ז

שלושת הסיפורים האלה עוסקים במחזור החיים ובאים ללמד מסר חשוב על היחס בין
ההלכה לחיים; בין הנאמר בבית המדרש ובין מימוש התורה בחיי המעשה. החוק כללי מעצם
הגדרתו ומתייחס למציאות פשוטה ומופשטת. החיים, לעומת זאת, מורכבים ומרובי פנים,
ופוסק ההלכה אינו יכול ליישם את החוק בלא הבחנה. עליו לדון בכל מקרה ומקרה
ולהתחשב בייחודיותו, ובסופו של דבר להגיע להלכה האמתית מתוך התחשבות בכל
הגורמים.

על פי ההלכה אסור לאבל להתרחץ. דין זה נועד למנוע מן האבל תענוג מיוחד¹ אך לא
להסב לו סבל. מכאן רבן גמליאל מסיק שלאסטניס, שהוא אדם רגיש, מותר להתרחץ, שכן